

בענין נטילת ידיים בכלים הבאין במדה

וכיוצא באלו, הרי הן בחזקת שהן עשויין לנחת, ואין עשויין להטלטל כלל, ואילו שאר כלים המחזיקין ארבעים סאה אינן עשויין להטלטל במילואן, אך אין חזקתן שעשויין לנחת דוקא.

ונראה דזוהי כוונת התוספתא והרמב"ם לחלק לענין כלי זכוכית, דשדה תיבה ומגדל, וה"ה כוורת הקש והקניס וכיו"צ, שחזקתן עשויין לנחת ולא להטלטל כלל אף בשל זכוכית עהורין, ואילו שאר כלים המחזיקין ארבעים סאה, דרק אין עשויין להטלטל במילואן, אך אין חזקתן שעשויין לנחת, אינן עהורין אלא בכלי עץ ולא בכלי זכוכית, אולם אכתי לריך לצאר הדצר מסצרא, דמאי שנא הא מהא.

ונראה צביאור הדצרים, דהנה מלינו צכמה דוכתי דכלי הצא צמדה ילא מתורת כלי לכמה דינים, דצעיורוצין (לה א) מצואר דמגדל הצא צמדה חשיב כאהל ולא ככלי לענין דינא דאין צנין וסתירה בכלים, וצשצת (לה א) מצואר דכוורת המחזקת מ' סאה ילאה מתורת כלי לענין מוקלה [לחד מ"ד] ולכאורה התס ל"ש כלל הך ילפותא דאין מטלטל מלא וריקן, ולכאורה מסצרא הוא דילאו מתורת כלי.

ולפ"ז עולה דשדה תיבה ומגדל הצאים צמדה שחזקתן שעשויין לנחת ואין עשויין להטלטל כלל ואף ריקנין, צזה מסצרא ילאו מתורת כלי וחשיבי כאהל, ולפיכך אית צבו צנין וסתירה ואסורין צטלטול, משא"כ היכא דעשויין להטלטל ריקנין, ורק דאין עשויין להטלטל מלאין, צזה מסצרא חשיבי כלי, ולמשנ"ת לית צבו צנין וסתירה [וצלמת צגמ' צעיורוצין התס מיירי צמגדל שסתמו לנחת וכמצואר צרמב"ם] וכן אין צהס איסור מוקלה [וצגמ' צשצת מיירי לענין חלתא דהיינו כוורת שסתמה עשויה לנחת וכמצואר צרמב"ם הכ"ל] וצכה"ג כיון דהא דטהורין בכלי עץ אינו אלא מדאיתקוש לשק, להכי בכלי זכוכית מקצלין עומאה, דהא לא איתקוש לשק, ועומאתן כדין כלי מתכות או כלי חרס.

ומשא"כ צשדה תיבה ומגדל של זכוכית, כיון דצזה מסצרא ילאו מתורת כלי, הרי הן טהורים אף צלא היקש לשק.

ומצתה מיושב הא דהולרך הרמב"ם למילף מקרא ד"כל דצר" דתיבה ומגדל של מתכות טמאין, והרי לשון הרמב"ם (פ"א מכלים ה"ט) אפילו תיבה או מגדל וכיוצא בהן של מתכת שהן מקצלין ארבעים סאה צלה או יתר מקצלין עומאה שנאמר כל דצר אשר יצא צאש עכ"ל, הרי דדקדק הרמב"ם דהא דאילטריך קרא לאשמועינן דמקצלין עומאה היינו כגון תיבה ומגדל וכיוצא

כתב הר"ש (מ"ג) תניא צתוספתא (פ"א ה"ג ע"ט) השידה והתיבה והמגדל צזמן שאינן עשויים לאהלים נוטלין מהן לידים צזמן שהן עשויים לאהלים אין נוטלין מהן לידים, ול"צ גדר הדצרים.

ונראה דהנה כתב הרמב"ם (פ"א מכלים ה"ט) כלי מתכות אחד פשוטיהן כגון הסכינים והמספריים או מקצליהן כגון היורות והקומקומוסין הכל מקצלין עומאה שנאמר כל דצר אשר יצא צאש צין מקצל צין פשוט, אפילו תיבה או מגדל וכיוצא בהן של מתכת שהן מקצלין ארבעים סאה צלה או יתר מקצלין עומאה שנאמר כל דצר אשר יצא צאש עכ"ל, ופשטות דצרי הרמב"ם משמע דהא דכלי מתכות הצאים צמדה מקצלין עומאה אינו אלא מריצויא ד"כל דצר", ותמהו האחרוי דתיפ"ק דלא איתקשו לשק, וכן קשה צהא דהלריך הרמב"ם ריצוי דפשוטי כלי מתכות מקצלין עומאה, מיהו צזה לידדו האחרוי דשס כלי חשו צכלל דיני התורה אינו אלא היכא דאית ליה צית קיצול [והא דאילטריך הקישא לשק י"ל דהיינו דלא נילף מכלי מתכות] אך לענין הצא צמדה ל"צ אמאי הלריך הרמב"ם ילפותא.

והנה כתב הרמב"ם (פ"א מכלים ה"ג) השידה והתיבה והמגדל של זכוכית הצאים צמדה עהורין ושאר כלי זכוכית אף ע"פ שמקצלין ארבעים סאה הרי הן מקצלין עומאה, וזה חומר צכלי זכוכית מצכלי עץ עכ"ל, ומקור הדין מהתוספתא (צ"צ דכלים פ"ז ה"ד) וכמ"ש הראצ"ד שס, אך ל"צ צתרתוי, חדא דכיון דכלי זכוכית עומאתן משום דהוו ככלי חרס או ככלי מתכות וכדאיתא צשצת (טו צ), והרי צין כלי חרס הצא צמדה מקצל עומאה וכדאיתא צשצת (פג צ) וצין כלי מתכות הצאין צמדה מקצלין עומאה, ועוד דמאי שנא שדה תיבה ומגדל של זכוכית משאר כלים הצאים צמדה, ויעוין צראצ"ד שס.

ותחילה יש לצאר מהו החילוק צין שדה תיבה ומגדל לשאר כלים הטהורים [כלומר צמה נשתנו צעשייתן שדה תיבה ומגדל משאר כלים הצאים צמדה] והדצר מצואר צלשון הרמב"ם (פ"ג מכלים ה"ג) שכתב וז"ל הכלים שחזקתן שהן עשויין לנחת כגון שידה תיבה ומגדל וכוורת הקש וכוורת הקניס וצור ספינה גדולה וכיוצא באלו, חס הן מחזיקין ארבעים סאה אין מקצלין עומאה כוי ושאר כל כלי עץ חס היו מקצלין ארבעים סאה ויש להם שוליים חזקתן שאינן עשויין להתלטל צמלואן ולפיכך אין מקצלין עומאה, וכן כלי ענש וכלי העור המקצלין ארבעים סאה צלה אין מקצלין עומאה אלא ח"כ נעשו מתחלתן כשהן מלאין עכ"ל, ומצואר צלשון הרמב"ם דשדה תיבה ומגדל

זבן, דהנך חזקתן שעשוין לנחת, ומסבירא לא הוו כלי, ולהכי זענין קרא דמקבלין עומאה, אך זשאר כלי מתכות המקבלין מ' סאה זלח דמטלטלין ריקנין ורק דאין מטלטלין מלאין, י"ל דזחמת מסבירא ידענין דעמאין.

ומעשה מצוארים היטב דצרי התוספתא דשדה והתיבה והמגדל בזמן שאין עשויים לאהלים נוטלין מהן לידים ובזמן שהן עשויים לאהלים אין נוטלין מהם לידים, דעשויים אהלים היינו בגוונא דעשוין לנחת ואין עשוין להטלטל כלל, דזבא כיון דמסבירא נפקי מתורת כלי אין נוטלין מהן לידים, שאין נוטלין לידים אלא בכלי, משא"כ בגוונא דאין עשוין אהלים, היינו דאין חזקתן לנחת אלא עשוין להטלטל ריקנין, ורק דאין מטלטלין מלאין, זכה"ג הא הוו כלי, ואף דאין מקבלין עומאה אינו אלא מגזירת הכתוב דזענין דומיא דשק, אך כיון דחשיבי כלים, נוטלים מהם לידים.

ויעוין בחזו"א (ידי ס"ה סק"ה זדך הא) דביאר דצרי התוספתא, דעיקר החילוק בין היכא דאין עשוין להטלטל כלל [וכגון שעשוין לחלוק הבית כמחילות] להיכא דעשויים להטלטל אלא דאין עשוין להטלטל מלאים יעו"ש, ומצואר היטב למשנ"ת.

והנה לענין כלי מתכות כתב הרמב"ם להדיא הדין דאף תיבה ומגדל הבאין צמדה מקבלין עומאה וילוף ליה מקרא, אולם לענין כלי חרס סתם הרמב"ם, אלא דצדיני כלים שנשברו כתב הרמב"ם (פי"ט מכלים ה"ג) וז"ל החצית שיעורה כאגוזים, האלפס והקדירה שיעורן כזיתים, וכן עריבה של חרס אפילו היתה גדולה ומחזקת ארבעים סאה זלח ונפחתה צמוליא זיתים אף על פי שהוא מטה על לדה ולש זבא עהורה שמתחילתה לא נעשית לכך עכ"ל, ומצואר מתוך דצרי דאף כלי חרס המחזיק מ' סאה זלח מקבל עומאה, וכמצואר בגמ' זשצת, אולם מהא דלענין תיבה ומגדל של מתכת הלארץ הרמב"ם קרא, ולענין כלי חרס לא כתב הרמב"ם דעמאין, י"ל דזחמת שדה תיבה ומגדל של חרס עהורין לדצרי הרמב"ם, כיון דזבא ילאו מכלל כלי מסבירא, וכן מה"ט פסק הרמב"ם דשדה תיבה ומגדל של זכוכית

עהורין, דהרי פסק (זפ"א מכלים ה"ה) דעומאת כלי זכוכית ככלי חרס [מיהו אפילו אי עומאת כלי זכוכית ככלי מתכות, יתכן דלא החמירו זבן לענין שדה תיבה ומגדל, כיון דאף ככלי מתכות אין עמאין מסבירא אלא מריבויא ד"כל דצרי", וכמו דלא החמירו לענין פשוטי כלי זכוכית לעמאותן כפשוטי כלי מתכות, דנמי ילפי' מהאי קרא לדצרי הרמב"ם]. והא דמצואר זשצת דספינה בזבא צמדה עהורה, משום דספינה מטלטלת ורק דאינה מטלטלת מליאה, וכן מצואר זפ"ה דפריה (מ"ה) דמקדשין מי חטאת זספינה הרי דמסבירא לא נפקא מתורת כלי ולא דמיה לשדה תיבה ומגדל והיינו משום דמטלטלת, ויעוין בחזו"א (ידי ס"ה סק"ו).

ובפרק כירה (מד ז) מתיב ר"א מוכני שלה בזמן שהיא נשמעת אין חיבור לה ואין נמדדת עמה כו' ופירש רש"י גזי שידה תנן זמסכת כלים, ואינה נמדדת עמה לענין עומאה דכלי עז המחזיק מ' סאה עהור כדאמרינן זצמה מדליקין דאיתקש לשק דמיטלטל מלא וריקן וזה אינו מיטלטל מלא כו' ורבותי דוחקין ומפרשין אותה זשל חרס המוקפת למיד פתיל והרבה תשובות יש חדא דנמדדת לא שייך זשל חרס דלא איתקש לשק וזין מיטלטל וזין אינו מיטלטל עמא כו', וכוונת רש"י לדצרי הגמ' זשצת פרק רבי עקיבא (פג ז) דאיתא התם מנין לספינה שהיא עהורה שנאמר דרך אניה זלז ים מה ים עהור אף אניה עהורה, חגיגה אומר נלמדנה משק מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כלי מיטלטל מלא וריקן מאי זינייהו איכא זינייהו ספינה של חרס כו' אבל ספינה של חרס אע"ג דאינה מיטלטלת מלא וריקן, הרי להדיא דכלי חרס בזבא צמדה עמא, ול"ע שיטת רבותיו של רש"י, דשידה של חרס המחזקת מ' סאה אינה מקבלת עומאה.

אך למשנ"ת מיושצת היטב שיטת רבותיו של רש"י, דהא דמצואר זגמ' דכלי חרס המחזיק מ' סאה דאינו מיטלטל מלא וריקן עמא, היינו דוקא זשאר כלים דאין עשוין לנחת, משא"כ הכא דמייירי לענין שידה, דחזקתה עשויה לנחת, דזבא הא דנפקא מתורת כלי הוי מסבירא, אף שידה של חרס עהורה וכדנתצאה.